

Turun perusopetuksen suunnitelma tasa-arvoa edistäviksi toimiksi 2014 – 2015

Suunnitelman on laatinut koulujen hakemusten perusteella tulosaluejohtaja Outi Rinne

Koulut, joiden oppilasalueella on runsaasti työttömyyttä, matala koulutustaso tai muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien määrä suuri, ovat suunnitelleet, miten alueiden keskinäistä tasa-arvoa voitaisiin koulun keinoin lisätä. Suunnitelmat on kerätty yhteen ja haettava summa on suhteutettu kunkin alueen sosiaalista rakennetta kuvaaviin indikaattoreihin.

Edellisen rahoituksen turvin on lukuvuodeksi 2013-2014 palkattu henkilöstöä, jonka toiminnan jatkaminen uudella rahoituksella on tärkeitä. Lasten ja nuorten kanssa tehtävässä työssä jatkuvuus sekä oppilaiden ja toimintaympäristön tunteminen on olennaista. Tähtäämme siihen, että edellinen rahoitus on käytetty 31.7.2014 mennessä loppuun ja uusi voidaan ottaa käyttöön 1.8.2014. Näin turvaamme sen, että aloitettu toiminta voi jatkua keskeytyksettä.

Seuraavassa on kuvattu pääasiallisia tasa-arvoa lisääviä keinoja:

1. Kouluohjaaja/yhteisöpedagogi (tai sosionomi amk) koulun työntekijänä

Oppilaiden selviytymistä, itsenäistä elämänhallintaa ja kiinnittymistä kouluyhteisöön voidaan tukea siten, että opetuksesta vastaavan opettajan rinnalla toimii henkilö, jonka toimenkuvassa painottuu kasvatus, terapeutti toiminta sekä yhteistyö koulun henkilökunnan ja kodin kanssa. Kouluohjaajan /yhteisöpedagogin työtehtävät ovat nuorten kohtaamista ja ohjaamista koulun arjessa, ryhmäytymistoimintaa, keskusteluita, sosiaalista vahvistamista, moniammatillista lasten ja nuorten parissa tehtävän työtä kouluissa. Näin edistetään kiinnittymistä yhteisöön ja yhteiskuntaan.

Yhteisöpedagogin koulutukseen kuuluvat mm. osallistavat työmenetelmät ja monipuoliset vuorovaikutustaidot. Tämän osaamisen avulla yhteisöpedagogi kykenee mm. yhteisöllisyyden rakentamiseen, yksilöiden ja ryhmien innostamiseen sekä sosiaalisesti kestävä kehityksen tukemiseen. Tähän kuuluu mm kerho- retki- ja leiritoimintaa ja yhteistyötä esim. nuorisopalveluiden, liikuntapalveluiden ja sosiaalipalveluiden kanssa.

Erityisesti yläkoulut ja koulut, joissa on runsaasti erityistä tukea tarvitsevia ja maahanmuuttajataustaisia oppilaita, ovat nähneet osallisuuden, vapaa-ajan toiminnan koordinoinnin sekä vuorovaikutuksen, ryhmäytymisen ja sosiaalisten taitojen kehittämisen opettajien yhteistyökumppanina tärkeäksi. Yhteisöpedagogi voi myös seurata oppilaita nivelvaiheen yli alakoulusta yläkouluun (Ilpoisten ja Puropellon yhteinen hakemus). Yhteisöpedagogi toimii koulun rehtorin alaisuudessa.

Kouluilla on hyviä kokemuksia tästä toiminnasta, joka on saatu useissa kouluissa alulle syyslukukaudella 2013 Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän erillisrahoituksen turvin. On tärkeitä saada toiminnalle jatkoa.

Otteita koulujen suunnitelmista:

”Valtaosa Ilpoisten koulun oppilaista tulee Haritun lähiöstä, jossa huoltajien työttömyysaste on korkea. Alueella asuu paljon maahanmuuttajaperheitä. Koulun arjessa kohdataan perheiden pahoinvointia esim. päihteidenkäyttöä, mielenterveysongelmia sekä lastensuojelun tarvetta. Osalla perheistä on alhainen sosioekonominen tausta. Arjenhallinnan sekä vanhemmuuden taidot ovat usein puutteellisia.

Puopellon koulu on noin 520 oppilaan vuosiluokkien 7 - 9 koulu. Koulussa toimii yleisopetuksen luokkien lisäksi valmistavan opetuksen luokka, maahanmuuttajien tuettu ryhmä, alueellisia pienluokkia sekä pienryhmä. Koulussa painotetaan viestintä- ja ilmaisutaitoa sekä mediaosaamista, ja koulun arvostettu juhlakulttuuri on koko koulua ja erilaisia lapsia ja perheitä yhdistävä ja alueellista tasa-arvoa lisäävä elementti. Koulun toimintakulttuurin yhteisöllisyys sekä sosiaalisen ohjauksen nivelvaihekoordinaattori ovat merkittäviä tasa-arvoistavia tekijöitä.

Koulut hakivat yhdessä kodin ja koulun yhteistyöhön, luokanopettajan ja -valvojan työpariksi, oppilashuoltotyön ammattilaiseksi ja oppilaiden osallistamisen tukijaksi ammattihenkilöä. Tämä sosiaalisen ohjauksen nivelvaihekoordinaattori eli kouluohjaaja palkattiin elokuussa 2013. Työntekijä työskentelee molemmissa kouluissa siten, että keväällä hänen työpanoksensa painottuu alakouluun ja syksyllä vastaavasti yläkouluun, jonne kuudennelta luokalta oppilaat ovat siirtyneet. Jotta idea nivelvaiheen kouluohjaajasta toteutuisi mahdollisimman hyvin, tulisi hänen voida jatkaa yhteistyötä nykyisten kuudesluokkalaisten siirtyessä yläkouluun syksyllä 2014.

Keväällä 2014 toteutamme saadulla hankerahoituksella kuudesluokkalaisten tutustumispäivän yläkoulussa aiempaa osallistavampana ja erilaiset oppilaat paremmin huomioivana. Lähtökohtana on nykyisille seitsemäsluokkalaisille tehty nivelvaiheyhteistyön onnistumisen arviointikysely. Tukioppilailla tulee olemaan merkittävä rooli tutustumispäivän ohjelmassa, kun aiemmin heidän roolinsa on tässäkin vaiheessa ollut lähinnä oppaana toimiminen. Tätä nivelvaiheyhteistyötä haluamme kehittää edelleenkin.” (Ilposten koulu 1-6 ja Puopellon koulu 7-9)

”Sosionomiohjaajaa tarvitsemme mm. sosiaalityön yhteyshenkilöksi, oppilashuollon koordinointiin, perheyhteistyöhön, vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen harjoittamiseen keskustelutilaisuuksina oppilaiden kanssa. Hän auttaa erityistä tukea tarvitsevia ja maahanmuuttotauksia oppilaita läksyjen teossa joko koulussa tai kotona. Samoin hän ohjaa ja rohkaisee oppilaita hakemaan työelämään tutustumispaikkoja (tet) käymällä heidän kanssaan työpaikoilla. Oppilaista osan kanssa pitää aluksi olla työpaikalla mukana. Myös koulutuskokeiluun menemisessä tarvitaan tsemppausaattajaa.” (Samppalinnan koulu 1-9)

”Tasa-arvorahalla palkattu kouluohjaajamme kehittää oppilaiden vuorovaikutustaitoja, elämänhallintataitoja, innostaa heitä harrastuksiin, lieventää oppilaiden oppimisen vaikeuksia ja pelkoja eli pyrkii kasvattamaan heitä tasa-arvoisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Kouluohjaajan työ on sisältänyt mm. seuraavia tehtäviä:

- *oppilaiden henkilökohtaiset haastattelut ja niihin reagointi*
- *oppilaiden yksilöllinen tukeminen erityisesti sosiaalisissa ja emotionaalisissa haasteissa*
- *psykkisesti oireilevien oppilaiden yksilöllinen tukeminen*
- *opettajan rinnalla toimiminen kasvatuksellisella ja terapeutisella otteella*
- *moniammatillisen verkoston koollekutsuminen oppilaan hyvinvoinnin edistämiseksi*

- yhteistyö koulun henkilökunnan kanssa
- KiVa-koulu –toiminnan aktivointi
- tapahtumia ja retkitoimintaa ryhmäytymisen ja sosiaalisten taitojen kehittämiseksi
- kodin ja koulun välinen yhteistyö - kodin ja koulun päivä lauantaina 28.9.2013
- perheen kasvatustyön tukeminen
- koulun ulkopuoliseen kulttuuri- ja harrastustoimintaan perehdyttäminen ja ohjaaminen
- yhteisöpedagogien ja kouluohjaajien yhteispalaverien organisointi
- syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden, heidän perheittensä ja opettajan rinnalla toimiminen

Olemme päässeet erittäin hyvään alkuun oppilaittemme syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä. Tässä työssä kouluohjaajan panos on ratkaiseva. Oppilaidemme hyvinvoinnin kannalta on ehdottomana tärkeää, että kouluohjaajan työ jatkuu pitkäjänteisesti useiden vuosien ajan. Oppilaiden kotitaustan ja heidän perheittensä heikosta sosio-ekonomisesta asemasta johtuen ohjauksen tarve on jatkuva.” (C.O. Malmin koulu 1-6)

”Olemme saaneet todella hyviä kokemuksia tämän vuoden määrärahoilla palkatusta kouluohjaajastamme; opettajat, oppilaat ja perheet saaneet paljon tukea ja ohjausta alan ammattilaiselta.” (Luolavuoren koulu 1-9)

2. Osa-aikaisen erityisopetuksen lisääminen

Oppilaiden tuen tarve korostuu kouluissa, joissa kodin tuki on heikko ja kotien taloudelliset, terveydelliset, sosiaaliset ym. usein varsin moninaiset ongelmat heijastuvat myös lapsen koulun käynnin säännöllisyyteen, lapsen kokemaan perusturvallisuuteen ja kokonaisvaltaiseen kasvuun. Oppimisen esteiden poistaminen on moniammatillista työtä, jossa erityisopettajan toiminta luokan-/aineenopettajan työn tukena on tärkeää. Hän voi toimia myös yhteisopettajana luokassa. Monilla oppilailla on tarve tehostettuun tai erityiseen tukeen. Tällöin osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys korostuu ja se voi olla ratkaisevaa oppilaan oppimisen ja kasvun kannalta. Vaikka sosiaalisesti haastaville alueille on jo aiemminkin kohdennettu osa-aikaista erityisopetusta harkinnanvaraisesti, kokevat koulut, että sitä tarvitaan enemmän, jotta vaikeuksiin voidaan puuttua jo varhaisessa vaiheessa.

Turussa kehitetään yhtenäisen alkuopetuksen joustavia malleja, jolloin oppilaiden kehityserot koulun alkaessa otetaan huomioon esim. eriyttämisessä ja joustavassa ryhmittelyssä. Tässä toiminnassa erityisopettajan työpanos on tärkeä.

Nummenpakan yläkouluun esitetään erityisluokanopettajan työpanosta vastaamaan pienryhmästä, joka myös toimii joustavin järjestelyin.

Otteita koulujen suunnitelmista:

”Oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien ongelmien taustalla voi oppimisvaikeuksien ohella olla myös erilaisia lapsen ympäristöä, sosiaalisia suhteita ja vuorovaikutusta sekä motivaatiota koskevia asioita. Tällaisia lapsen elämänpiiriin liittyviä tekijöitä voivat olla lapsen tunne-elämän ongelmat, lapsen epäasiallinen kohtelu, kodin jäsentymätön arki ja kodin vähäinen tuki lapsen koulunkäynnissä. Myös perheiden elämänmuutokset ja kriisit, esim. useat muutot, työttömyys, avioerot, vakavat sairastumiset,

onnettomuudet ja kuolemantapaukset vaikuttavat lapsen koulun- käyntiin. Perheenjäsenen tunne-elämän ja psyyken ongelmat ja perheen sosiaaliset ja taloudelliset haasteet näkyvät lapsen oppimisessa ja kehittymisessä. Nämä mainitut seikat näkyvät Aunelan koulun opetus- ja kasvatustyössä.”(Aunelan koulu 1-6)

”Tasa-arvorahalla palkattu erityisopettaja pyrkii tasoittamaan oppilaiden heikkoja lähtökohtia ja edistää heidän koulutuksellista tasa-arvoaan seuraavin tavoin:

- yhteisopettajuuden hyödyntäminen - yhteistyö eri ammattiryhmien kanssa
- opetuksen eriyttäminen laaja-alaisissa oppimisvaikeuksissa
- oppiainerajoja rikkovien projektitöiden tekeminen
- oppilaiden tukeminen siirtymävaiheessa
- tunne- ja kaveritaitojen harjoittelun lisääminen ohjatussa tilanteessa
- oppilaiden osallisuuden lisääminen lapsilähtöisten projektien kautta
- vuorovaikutustaitojen ja puheilmaisun ohjauksen syventäminen sekä draamaopetuksen hyödyntäminen
- erityisopettajuuden kehittyminen tiimityöskentelyn kautta
- oppilashuollon toiminnan tehostaminen
- sanataideohjauksen ja kirjallisuuskasvatuksen lisääminen” (C.O. Malmin koulu 1-6)

” Erityisopettaja voi toimia yhteisopettajana luokissa ja varmistaa, että erityistä ja tehostettua tukea tarvitsevat oppilaat saavat riittävästi tarvitsemaansa tukea.” (Lausteen koulu 1-6)

”Erityisopetuksen kehittäminen – erityisopettajan palkkaaminen: Yhteistyö Lausteen koulun ja Vasaramäen koulun Syreenikujan yksikön kesken, oppilaan valmentaminen perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin yhteistyössä oppilaanohjaajan kanssa selkeällä työnjaolla toisen erityisopettajan kanssa – tuen varmistaminen kaikille” (Vasaramäen koulu 7-9)

”Toinen erityisopettaja työskentelisi alakoulussa ja toinen yläkoulussa. Palkkaamalla erityisopettajan saamme kohdistettua lisäresurssin suoraan oppilaiden hyväksi opetustyöhön ja muihin tukitoimiin, joiden avulla oppilaat selviytyvät perusopetuksestaan, saavat päättötodistuksen ja välttävät mahdollisen syrjäytymisen. Mikaelin koulun oppilaiden huoltajilla on keskimääräistä alhaisempi koulutustaso ja keskimääräistä korkeampi työttömyysaste. Lisäksi lähes kaikilla oppilailla on joko sosiaalitoimen tai lastensuojelun asiakkuus tai kontakti psykiatriseen hoitoon. Oppilaat sijoitetaan Mikaelin kouluun käytös- ja sopeutumisongelmien vuoksi ts. he ovat opetustoimen haasteellisimpia oppilaita. Perheiden psykososiaaliset ongelmat vaikeuttavat huomattavasti oppilaiden koulunkäyntiä, lisäävät oppimisvaikeuksia ja rajoittavat oleellisesti huoltajien osallistumista lastensa koulutyön tukemiseen.” (Mikaelin koulu 1-9)

”Pansion opettajien mukaan oppiaineiden minimitavoitteidenkin saavuttaminen vaatii luokissa huomattavan paljon aikaa, kun jokaisessa luokassa on vaihtelevasti monta tehostetun tuen oppilasta. Kuluneen lukuvuoden aikana myös erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä on Pansion koulussa selvästi lisääntynyt.” (Pansion koulu 1-9)

3. Koulunkäyntiavustajien lisääminen

Jotta koulut voisivat tehokkaammin hyödyntää kolmiportaisen tuen mallia, tulisi avustavaa henkilöstöä olla riittävästi. Kouluilla ei automaattisesti ole avustajaresurssia, mikäli oppilailla ei ole sellaista vammaa tai sairautta, joka edellyttää avustamista. Avustajaresurssi on suunnattu

tavallisimmin erityisryhmiin, valmistavaan opetukseen ja poikkeuksellisen haastaviin tilanteisiin. Sosiaalisesti haastavilla alueilla luokissa on paljon eri syistä tukea tarvitsevia oppilaita. Tällöin koulutettu avustaja opettajan työparina antaa mahdollisuuksia yksilöllisempään tukemiseen. Monikulttuurisissa kouluissa avustaja voi toimia myös kielellisenä mallina ja edistää oppilaan ymmärtämistä ja selviytymistä arjen tilanteissa.

” Koulumme 410 oppilaan joukossa on runsaasti tehostetun ja erityisen tuen oppilaita, joille on koulunkäyntiavustajan antamasta tuesta suurta apua erityisesti luokkatilanteessa. Lisäksi osassa luokista oppilasmäärä on varsin korkea. Haluamme jatkaa tarpeelliseksi osoittautuneen koulunkäyntiavustajan työsuhdetta opetuksen tukena.”(Hannunniitun koulu 1-6)

” Lausteen koulu tarvitsee kahden koulunkäyntiavustajan työpanoksen lisää. Koulussa tällä hetkellä toimivilla kahdella avustajalla on kädet täynnä töitä. Tarvitsimme sellaisia avustajia, joilla on erinomainen suomen kielen taito. Koska yli puolet oppilaistamme on vieraskielisiä, avustajat voisivat toimia myös maahanmuuttajien tuetun ryhmän ja S2-opetuksen apuna.” (Lausteen koulu 1-6)

”Aurajoen yksikön oppilasjoukko on haastavaa ja heterogeenista. Opettajat ovat kokeneet taitavien avustajien työpanoksen tunneilla erittäin paljon opetusta tukevaksi. Oppilaista 25 %:lla äidinkieli on muu kuin suomi. Opettajan ja koulunkäyntiavustajan yhteistyöllä oppilaat ovat saaneet tarvitsemansa huomiota, ohjausta ja tukea” (Nummenpakan koulu 1-9)

”Tukea tarvitsevien lasten kannalta on tärkeää, että avustajana toimii sama pätevä ja ammattitaitoinen henkilö, joka on pysyvästi läsnä ja tukena lapsen arjessa kaikissa tarvittavissa tilanteissa.” (Runosmäen koulu 1-6)

4. Tukiopetusresurssi ja läksyjenluvun ohjaus

Tukiopetusta voidaan kouluissa hyödyntää eri tavoin. Opetussuunnitelman mukaisesti sitä annetaan yksilötasolla vaikeuksien ilmaannuttua. Sosiaalisesti haastavilla alueilla monet oppilaat eivät voi saada kotoa tukea kotitehtäviinsä. On perheitä, joissa huoltajat eivät osaa suomea ja osa huoltajista on jopa luku- ja kirjoitustaidottomia. Läksyjen tekemisen valvonta voi olla myös heikkoa. Siksi koulut järjestävät läksyjen luvun tukea koulupäivän päätteeksi. Tämä toiminta tuottaa hyviä tuloksia oppimistuloksien parantajana ja lapsen itseluottamuksen lisääjänä. Esimerkkejä:

” Hepokullan koulun opetuksessa näkyy oppilaiden kotitaustat. Merkittävä määrä oppilaistamme tulee yksinhuoltajakodeista. Koulussamme tämä haastava kotitilanne näkyy valitettavasti kotitehtävien laiminlyöntinä. Syrjäytymisvaarassa olevilla lapsilla ei myöskään ole aktiivista harrastustoimintaa vapaa-ajalla. Parkin & Pajan avulla Hepokullassa on toteutettu aktiivista iltapäivätoimintaa kokonaiskoulupäivähankkeena. Parkissa tehdään ensin läksyt, jonka jälkeen voi osallistua ohjattuun pajatoimintaan tai pelaila pelejä kavereiden kanssa. Parkki & Paja –toiminnassa toteutuu koulun ja kodin välisen yhteistyön kehittäminen ja oppilaiden kouluviihtyvyyden parantaminen. Sosiaaliset taidot ja syrjäytymisen ehkäiseminen ovat keskeisiä tavoitteitamme Parkissa & Pajassa, kun lapsia ohjeistamme toimimaan yhdessä ja noudattamaan pelien ja leikkien yhdessä sovittuja sääntöjä. Parkki ja Paja - toiminnassa on päivittäin mukana noin 20 - 30 3.-6. luokan oppilasta. Huoltajilta saatu positiivinen palaute on kannustanut henkilökuntaa kehittämään tätä toimintamuotoa”(Hepokullan koulu 1-6)

”Jäkärälän kouluun tarvitaan ohjattu ja organisoitu Läksyjenteko-corner. Oppilaiden ongelmalliset kotitaustat näkyvät Jäkärälässä yhä enenevässä määrin. On paljon yksinhuoltajaperheitä, uusperheitä,

mielenterveysongelmia ja työttömyyttä. Tämä näkyy väistämättä oppilaiden läksyjen tekemättömyytenä ja sosiaalisten taitojen vähyytenä.”(Jäkärän koulu 1-6)

”Pääskyyvuoren koulun opetuksessa näkyvät/heijastuvat oppilaiden kotitaustat, kuten vieraskielisyys sekä sosiaaliset ongelmat/haasteet. Haastava kotitilanne näkyy hyvin usein mm. kotitehtävien laiminlyöntinä. Koulun tarkoitus on kehittää ja laajentaa läksyparkki- toimintaa ja tarjota kaikkien luokka-asteiden oppilaille mahdollisuus osallistua toimintaan opettajien ohjauksessa.” (Pääskyyvuoren koulu 1-6)

5. Retket elämyksien antajana

Sosiaalisesti haastavien alueiden huoltajat eivät usein kykene tarjoamaan lapsille vapaa-aikana harrastuksia, kulttuurielämyksiä tai viemään heitä avartaville retkille. Koulu voi tarjota näitä elämyksiä ja näin laajentaa oppilaiden elämänpiiriä. Retkillä voi myös oppia yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia taitoja.

”Leirikoulutoiminnassa lasten sosiaaliset taidot sekä yhteisöllisyys kehittyvät ja kun leirikoulutoiminta/retkitoiminta toteutetaan osana kodin ja koulun yhteistyötä sitouttaen vanhemmat mukaan toimintaan, edistää toiminta koko alueen – kodin ja koulun yhteisöllisyyttä. Leirikoulu järjestetään joka luokka-asteelle niin, että vanhemmat ovat mukana yhdessä opettajan kanssa suunnittelemassa ja toteuttamassa sitä. Leirikoulu- ja retkitoiminnan tarkoituksena on tarjota kulttuuri-, luonto- ja liikuntaelämyksiä. Tämä on erityisen merkityksellistä niille lapsille, joiden vanhemmat eivät tällaista toimintaa pysty tarjoamaan, ja saattaa lapset tasa-arvoiseen asemaan tällaisten sosiaalisesti kasvattavien kokemusten suhteen. Leirikoulut ovat tärkeä osa koulun kasvatusohjelmaa ja mahdollistavat myös nivelvaiheen yhteistyön yksiköiden välillä kummioppilastoiminnan avulla kummiluokkien toimiessa yhdessä leireillä ja lasten suunnitellessa/toteuttaessa yhteistä toimintaa.” (Kärsämäen koulu 1-6)

”Ilon ja virkistyksen tuottamiseen koulumme lapsille: Retki Vantaan tiedekeskus Heurekaan 3.-6. luokan oppilaille tilausbusseilla. 1.-2. luokan oppilaille retki lähialueen maakunnalliseen kohteeseen.”(Lausteen koulu 1-6)

”Pansion alueen oppilaille on tärkeää, että koulu pystyisi tarjoamaan mahdollisuuksia elämysten kokemiseen esim. järjestämällä koko koulun yhteinen teatteriretki sekä antamalla mahdollisuuden musiikkiesitykseen osallistumiseen.” (Pansion koulu 1-6)

”Retket, opintokäynnit, vierailut, tavoitteena tarjota kulttuuri-, liikunta- ja luontoelämyksiä erityisesti oppilaille, joiden vanhemmilla ei tähän ole mahdollisuuksia, itsetunnon vahvistaminen, sosiaalisen kompetenssin vahvistaminen, terveelliset elämäntavat.”(Vasaramäki 7-9)

”Uusien 7-luokkalaisten ryhmäytyminen ja uuteen kouluun sopeutuminen on koettu haastavaksi. Oppilaat oirehtivat monin tavoin aloittaessaan uudessa suuressa koulussa. Tämä näkyy pahiten suurina poissaolomäärinä. Aikaisemmin tehty ryhmäytymispäivä on koettu oikeansuuntaiseksi mutta riittämättömäksi toimenpiteeksi. Kahden päivän pituisella leirillä seitsemännen luokan alussa yhteistyötahojen kanssa toteutettuna pyrittiin saamaan jokainen koulun aloittava oppilas kokemaan kuuluvansa joukkoon ja tulevansa hyväksytyksi uudessa ryhmässä. Tämän uskotaan näkyvän myös välittömästi vähentyneinä poissaolomäärinä ja sitä kautta syrjäytymisriskin pienentymisenä.” (Rieskalähteen koulu 7-9)

” Osa koulumme oppilaista syrjäytyy koulusta ja yhteiskunnasta jo 7 ja 8 lk:n aikana! Näillä oppilaille ei useimmiten ole yhtään tervettä aikuiskontaktia. Oppilaiden asioita hoidetaan monen eri viranomaisen toimesta. Koulu ja vapaa-aika eivät ole kenenkään valvonnassa eikä huostaanotosta saada enää tässä

vaiheessa toivottavaa hyötyä. Tavoitteena on säännöllinen koulunkäynti. Tuki tuodaan kouluun, sinne missä oppilas valmiiksi viettää suurimman osan ajastaan. Oma ohjaaja vastaa kodin ja koulun yhteistyöstä ja viranomaisyhteisyyden sujuvuudesta. Kohderyhmänä ovat todelliset syrjäytyvät, oppilaat ilman aktiivista aikuista/tukihenkilöä.

Toiminta: ryhmän muodostaminen syksyllä, ryhmäytymisleiri, aikuiskontaktin luominen, oma ohjaaja vastuuhenkilönä koulussa, tehostettu tuki koulussa koko lukuvuoden ajan, viikoittaiset ohjaajatapaamiset, joustava liikkuminen yleisopetuksen ja erityisopetuksen ryhmien välillä

Haemme jatkoa tälle BootCamp –toiminnalle lukuvuodeksi 2014-15, jotta saamme sen vakiintuneeksi osaksi koulun käytäntöä ja toimintaa. Lisäksi on ilmennyt tarvetta muodostaa oma ryhmä tytöille.” (Rieskalähteen koulu 7-9)

”Johtuen myös osittain kotien varattomuudesta ja passiivisuudesta oppilaamme eivät vapaa-ajallaankaan pääse osallistumaan erilaisiin, ainakaan maksullisiin, kulttuuritapahtumiin tai opintoretkeihin. Koulumme haluaa tarjota oppilailleen näitä elämyksiä, laajentaa oppilaiden elämänpiiriä ja samalla lisätä sosiaalisia taitoja.” (Samppalinnan koulu 1-9)

6. Henkilöstön täydennyskoulutus

Sosiaalisten taitojen vahvistamiseen, yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisäämiseen, erilaisen oppijan kohtaamiseen sekä eri kulttuuritaustoista tulevien oppilaiden tukemiseen tarvitaan täydennyskoulutusta. Koulujen hakemuksista:

”Henkilökunnan täydennyskoulutus: Poikapedagogiikka, monikulttuurisuus, alisuoriutuminen, opetuksen eriyttäminen: erityisesti yleisen tuen kehittäminen” (Vasaramäki 7-9)

7. Kodin ja koulun yhteistyö

Haastavilla alueilla kodin ja koulun yhteistyö on poikkeuksellisen vaativaa. Huoltajat tarvitsevat usein tukea kasvatuskysymyksissä. Puutteellinen suomen kielen taito ja heikko suomalaisen yhteiskunnan tuntemus aiheuttavat kouluille lisähaasteita.

Omakieliset opettajat toimivat usein oman opetustyönsä ohella kulttuuritulkkeina kodin ja koulun välisessä yhteistyössä.

”Ilpoisten koulu tarjoaa matalan kynnyksen mahdollisuuksia vanhemmille verkostoitumiseen ja lapsen koulunkäynnin tukemiseen. Mukana perheille kohdennetussa Opintorin toiminnassa on Puropellon ja Ilpoisten koulun yhteinen nivelvaihekoordinaattori. Koulu anoo jatkoavustusta kodin ja koulun yhteistyömuotojen kehittämistyön jatkamiseen.” (Ilpoisten koulu 1-6)

”Koulu ei aina osaa ottaa huomioon eri kulttuuritaustojen ajattelu- ja toimintatapoja. Jotkut vanhemmat eivät ymmärrä suomalaisen koulun toimintaperiaatteita ja osallistuminen on vähäistä. Tarvitaan vuoropuhelua korjaamaan tilanne. Maahanmuuttajavanhempien aktiivinen osallistuminen lapsen koulunkäyntiin tuottaa tulosta pitkäjänteisesti. Huoltajien ja opettajien yhteistyöllä on aina positiivisia vaikutuksia oppilaiden koulunkäyntiin. Myös usko itseen kasvattajana vahvistuu, jos koulusta suuntautuu positiivista huomiota ja tukea huoltajalle. Jos huoltaja on kiinnostunut ja tietoinen koulusta ja koulun käytänteistä, kasvaa koulun merkitys ja arvo myös lapselle.

Koulusta täytyy tehdä ”houkuttelevampi”, helpompi paikka tulla ja vahvistaa myös huoltajien uskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Mukana olo koulun arjessa on välillisesti myös kanava kieleen vieraskielisille huoltajillekin. Se tukee oppilaan kokonaisvaltaista menestymistä, ei vain oppimista vaan myös käyttäytymiseen ja vapaa-aikaan liittyviä hyviä asioita.

Silta-illat on koulumme ratkaisu yhteistyön lisäämiseen:

- yhteisiä tapahtumia ja keskustelutilaisuuksia mm. kieliryhmittäin ”matalamman kynnyksen” aikaansaamiseksi
- suomalaisen koulutusjärjestelmän esittelyä ja kulttuurien välistä vuoropuhelua myös omakielisiä ja maahanmuuttajan äidinkielenopettajia apuna käyttäen
- S2- ja vieraskielisten tukiovetuksen ”mallitunteja” huoltajille - huoltajat oppilaina
- oppimiskäsitysten, tapojen ja sääntöjen esittelyä ja vertailua
- tutustumista koulurakennuksen yhteydessä oleviin muihin palveluihin: kirjastoon, nuorisotilaan ja Perhetupaan
- yhteisiä retkiä ja vierailuja perheiden kanssa
- kasvatuskumppanuutta huoltajien ja opettajien välillä, näkemysten avartamista puolin ja toisin
- yhteistyötä vanhempainyhdistyksen kanssa
- ennakkoluulojen hälventämistä, koulun maineen ja vetovoimaisuuden parantamista ja yhteisöllisyyden lisäämistä” (Lausteen koulu 1-6)

”Omakielisen opettajan tuki vieraskielisten kotien kanssa tehtävässä yhteistyössä:

Nummenpakan koulussa on paljon heikosti suomea puhuvia ja ymmärtäviä perheitä. Puheluiden ja muiden viestien toimittaminen ja vastaanottaminen omalla kielellä ovat hyvin tärkeitä asioiden ymmärtämisessä ja kulttuurisessa vuorovaikutuksessa vieraskielisten kotien kanssa. Tehtävään sisältyy myös pieniä käännöstöitä liittyen kodin ja koulun yhteistyöhön” (Nummenpakan koulu 1-9)

8. Psykososiaalisen tuen lisääminen

Haastavilla alueilla koulut haluavat lisää koulupsykologin ja koulukuraattorin työaikaa. Oppilashuoltotyö on useilla alueilla poikkeuksellisen vaativaa.

”Koulun saama tämänhetkinen psykologipalvelu on yksi aamupäivä /vko ja erityisen tuen oppilaitten OHR: ssä istuu Kasvatus- ja perheneuvolan psykologi kerran kuussa. Myös AVI: n selvitys tukee anomustamme koulupsykologin saamiseksi Luolavuoren kouluun!” (Luolavuoren koulu 1-9)

”Syyslukukaudella 2013 alkaneen psykologitoiminnan jatko mahdollistaa oppilaan ohjautumisen nopean varhaisen tuen pariin. Koulussa on runsaasti psykososiaalista tukea tarvitsevia nuoria. Yhteistyötä kuraattorin kanssa perheiden tukemisessa kehitetään. Työnkuvana tuoda tuki ja ohjaus lähelle oppilasta helposti saatavaksi” (Nummenpakan koulu 1-9)

”Haemme jatkoa koulupsykologiresurssille, joka on lukuvuonna 2013 - 14 ollut 3 päivää koulullamme aikaisemman 1 päivän sijaan. Tarve ei ole vähentynyt.” (Rieskalähteen koulu 7-9)

9. Mediakasvatus ja tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuudet

Mediakasvatus on ensiarvoisen tärkeää ajassamme. Nykyaikainen tieto- ja viestintätekniikka antaa mahdollisuuden laadukkaaseen havainnollistamiseen ja motivoi oppilaita samalla kehittäen tulevaisuuden ja oppimisen kannalta tärkeitä taitoja. Erityisesti poikien oppimismotivaatiota voidaan näin lisätä. Koulujen eriarvoistumista ja oppilaiden hakeutumista keskustan kouluihin voidaan estää sillä, että lähikoulu tarjoaa riittävän laadukkaan ja houkuttelevan oppimisympäristön.

”Opettajakuntamme on motivoitunut suunnittelemaan ja kehittämään iPadin käyttöä. Tällä hetkellä koulullamme ei ole yhtään iPadia, mutta muutamat opettajat käyttävät omaansa koulussa. Olemme jo visioineet työskentelymallia. Suunnitelma on pitkäjänteinen, eli sitä voi jatkaa vuosi toisensa perään. Samalla se kattaa koko oppilasaineksemme..

Haluamme vastata oppilaidemme tuen tarpeeseen monipuolisesti ja tehokkaasti, käyttäen hyödyksi nykyteknologisia laitteita ja sovelluksia. Olemme toiveikkaina aloittaneet yhteisprojektin suunnittelun Turun kaupungin kirjaston kanssa. Toiveenamme on toteuttaa projekti, jossa lapsia osallistamalla tuotetaan mahdollisimman paljon videoita, kuvia tai animaatioita sisältäviä QR-koodi -linkkejä lasten- ja nuorten kirjoihin. QR- koodin avaamalla lapsi tai perhe voisi saada kyseisen kirjan tarinaa havainnollistavaa materiaalia esimerkiksi ääneen luettuna, viittomakielisenä, dramatisoituna tai vaikkapa arabiankielisenä lyhennelmänä.

Uskomme, että iPadien säännöllisen, pitkäkestoisen ja tarkoituksenmukaisen käytön myötä oppilaiden teknologinen tietotaitotaso kasvaa. Oppilaiden akateemisen oppimisen lisäksi pyrimme vahvistamaan oppilaiden yhteiskunnallista osallisuutta ja tasa-arvoisuutta sekä kasvattaa heitä mediakriittisyyteen ja mediataitojen hallintaan. Lisäksi voisimme iPadien erilaisten sovellusten avulla havainnollistaa ja visualisoida eri oppiaineiden sisältöjä sekä eriyttää opetusta eri oppimisen portailla oleville oppilaille.” (C.O. Malmin koulu 1-6)

”Tietoteknistyvä maailma tarjoaa uuden mahdollisen väylän hyödyntää tekniikkaa kuntouttavassa mielessä. Tämän vuoksi koulussa halutaan tarjota kaikille oppilaille mahdollisuus hyödyntää nykyaikaisia tieto- ja viestintätekniikan tarjoamia opetussisältöjen oppimiseen kehitettyjä malleja ja käytänteitä. Isolla osalla kodeista ei tätä mahdollisuutta ole.” (Katariinan koulu 1-9)

”Runosmäen lähiön asukkailla on matala sosioekonominen tausta ja syrjäytyminen on osalla perheistä jo monen sukupolven pituinen ketju. Mediankäyttötaitojen hallinta on tarpeellista, jotta oppilaat voivat selviytyä ja menestyä yhteiskunnassa. Kotien varattomuudesta johtuen lasten tietotekniset taidot ja sosiaalisen median käyttötaidot ovat heikkoja ja varoja kalliiden laitteiden hankintaan ei liiemmälti ole.” (Runosmäen koulu 1-6 ja Turun Lyseon koulu 7-9)

10. Osallisuuden kehittäminen

Osallisuus sekä perheiden että oppilaiden kohdalla koulussa, lähiyhteisössä ja laajemmin yhteiskunnassa on osa elämän hallintaa ja kestäväää kehitystä.

”Erityisesti nivelvaiheyhteistyön kehittämiseen yläkouluun siirtymisessä haetaan yhteisesti kouluille opettajien väliseen yhteistyöhön opettajien yhteisten oppituntien pitämiseen 6. ja 7. luokkien oppilaille sekä oppilaiden osallistamiseen (yläkoulun oppilaat vastaavat tulevien oppilaiden tutustumis- ja perehdyttämistuokioista)” (Ilpoisten 1-6 ja Puropellon 7-9 koulut)

11. Laadukas välineistö oppimisen tukena

Oppilaiden viihtyvyys, mahdollisuus yhteisöllisyyteen ja ohjaaminen erilaiseen harrastustoimintaan ovat osa ennalta ehkäisevää työtä ja hyvinvointioppimista. Sitä tukemaan tarvitaan välineistöä. Yksi koulun eriarvoistumista ehkäisevä keino on laadukas pedagoginen työ ja siihen liittyvä korkeatasoinen välineistö.

”Alueellamme on runsaasti monilapsisia ja/tai pienituloisia perheitä. On lapsia, joilla ei ole esim. koululiikunnassa tarvittavia varusteita. Monelle osallistuminen ja taitojen oppiminen on mahdollista vain koulun tarjoamilla välineillä. Laadukkaan opetuksen takaaminen etenkin vieraskielisille oppilaille helpottuu myös, jos käytettävissä on kielellistä kehitystä tukevaa ja käsitteistöä selkeyttävää lisämateriaalia sekä tavanomaista enemmän konkreettista havaintovälineistöä, kuten esim. karttapalloja, mikroskooppeja, kiikareita, oppimisleluja, lisämateriaalia jne.” (Lausteen koulu 1-6)

”Pansion koulun opetusvälineistöä olisi uusittava, jotta myös Pansion koulu voisi tarjota oppilailleen tasa-arvoisen ja innostavan oppimisympäristön. Kaikenlainen konkreettinen havainnollistaminen opetuksessa on koulumme oppilaille tavallista tärkeämpää.” (Pansion koulu 1-6)

”Harrastustoiminnan tukemisesta aiheutuvat hankinnat ja pedagogisen välineistön hankinnat” (Vasaramäen koulu 7-9)

12. Innovatiivista kehittämistä

Jotkut koulujen innovaatiot eriarvoisuuden ehkäisemisessä ja pedagogisessa kehittämisessä ansaitsevat tulla erikseen mainituiksi:

”Maahanmuuttajatyttöjen uinninopetus: Tytöille, jotka eivät kulttuurisista syistä saa osallistua yleiseen uinninopetukseen oma uintivuoro läheisessä uimahallissa opettajien ohjauksessa. Tavoitteena uimataidon oppiminen, ilo ja virkistys”. (Nummenpakan koulu 1-9)

”Pääkoulun tiloissa on aula, jonka hyödyntämistä pedagogiseen käyttöön on visioitu jo pitkään. Koulu t kehittää aulaa siten, että se tukee mahdollisimman tehokkaasti joustavien opetusryhmien muodostamista ja jaettua opettajuutta. Koulupäivän jälkeen tila toimii opintorina, jossa lapset voivat opiskella ja toimia vertaisryhmässä sekä keskustella viihtyisässä ympäristössä. Ohjaajina ovat sosiaalisen ohjauksen nivelvaihekoordinaattori sekä koulun opettajat.

Oppilaiden toiveita on otettu huomioon toiminnan suunnittelussa. Esimerkiksi Kokintorille, jossa valmistetaan terveellisiä välipaloja ja perehdytään terveellisiin ruokailutottumuksiin, osallistuu yli 70 oppilasta vapaaehtoisesti koulupäivän jälkeen. Koulu toivoo voivansa jatkaa, arvioida ja kehittää toimintaa myös ensi lukuvuonna. Tavoitteena olisi pienimuotoisesti laajentaa toimintaa koulun ulkopuolisiin opintoretkiin lähialueille.

Opintorin toiminta palvelisi hyvin koulutuksellista tasa-arvoa edistäen, esimerkiksi:

- kuratiivisten palvelujen tarjoaminen
- opiskelun ohjaus
- opetusteknologian tavoitettavuuden mahdollistaminen
- turvallisen, rauhallisen ja viihtyisän opiskelutilan tarjoaminen
- aikuisten huomion antaminen
- kasvatuskumppanuuden rakentaminen
- kouluviihtyvyyden lisääminen
- arjen hallinnan lisääminen
- poikien oppimismotivaation lisääminen
- välipalan tarjoaminen
- vanhempien ohjaaminen koulunkäynnin tukemiseen
- syrjäytymisen ennaltaehkäisy (varhainen puuttuminen)” (Ilpoisten koulu 1-6)

” Puropellon koulussa on tänä syksynä palkattu luokanvalvojapari niille luokille, jotka tarvitsevat eniten tukea. Se on mahdollistanut henkilökohtaisemman oppilaan kohtaamisen ja tukemisen yläkoulun ensimmäisen jakson aikana. Nivelvaiheysteistyön lisääntyminen alakoulun ja yläkoulun välillä on

helpottanut avun kohdentamista juuri oikeille tuen tarvitsijoille heti yläkouluopiskelun alkumetreille. Se on myös helpottanut laajempaa yhteistyötä huoltajien kanssa. Tämä toiminta on saanut erittäin positiivista palautetta sekä oppilailta että huoltajilta, joten toivomme tämän mahdollisuuden jatkuvan myös ensi lukuvuotena.

Lisäksi koulu hakee edelleen avustusta juhla-kulttuurin laajentamiseen. Nykyinen toiminta jo edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja lisää maahanmuuttajataustaisten lasten ryhmäytymismahdollisuuksia, mutta ammattitaitoisten opettajien resurssia lisäämällä voimme saada toimintaan mukaan entistä suuremman oppilasjoukon. Juhla-kulttuurimme vahvistaa itsetunnon heikkojen oppilaiden luottamusta itseensä, yhdistää erilaisten koti-taustojen perheiden lapsia, ja lisää myös perheiden välistä yhteisymmärrystä. (Puropellon koulu 7-9)

”Koulumme oppilaat tulevat hyvin erityyppisistä perheistä. Useiden oppilaiden vanhemmilla itsellään ei etnisen taustan tai muun syyn vuoksi ole kovin paljon koulutaustaa. Tämän vuoksi vanhempien on vaikea ohjata lapsiaan opiskelussa. Lukuvuonna 2013-2014 yleisopetuksen 7. luokissa n. 30 % oppilaista kertoo omaavansa vakavia puutteita lukutekniikassa, tiedonhaussa ja sen käsittelyssä. Vuosittain jokaiseen aloittavaan yleisopetuksen luokkaan koulussamme sijoittuu 5-8 oppilasta, joilla alakoulussa on ollut tehostetun tai erityisen tuen tarpeita syystä tai toisesta.

Opiskelutaitoihin kiinnitetään erityistä huomiota yläkoulun alkuvaiheessa, jotta opiskeluyläkoulun aikana sujuisi mahdollisimman hyvin. Luokanvalvoja muodostaa yläkoulun ensimmäisen lukuvuoden aikana tiiviin suhteen luokkansa oppilaisiin. Syyslukukaudella opiskelutaitojen kehittämisessä apuna luokanvalvojalle on opinto-ohjaaja ja kevätlukukaudella eniten ohjausta tarvitseville lisäksi erityisopettaja.” (Rieskalähteen koulu 7-9)

13. Vuorovaikutustaitojen ja mielenterveyden tukeminen

Vuorovaikutustaitoja voidaan tukea erilaisten valmiiden ohjelmien ja materiaalien avulla. Samoin mielen hyvinvoinnin tukemiseen on olemassa materiaalia.

”Askeleittain- koulutus Halisten opettajille ja Askeleittain-oppimateriaali. Askeleittain-toiminta vahvistaa oppilaiden sosiaalisia taitoja ja itsesäätelytaitoja. Toiminta toteutetaan yhteistyössä koulupsykologin kanssa.” (Nummenpakan koulun Halisten yksikkö 1-2)

”Friends – lasten ja nuorten mielen hyvinvointia tukeva sekä ahdistusta ja masennusta ehkäisevä ohjelma” (Aunelan koulu 1-6)

14. Ympäristön viihtyisyyden lisääminen

Oppilaiden viihtyvyyttä ja hyvinvointia lisää siisti ja kaunis ympäristö, jossa on mahdollisuus yhteistoimintaan ja yhdessä oloon sekä oppitunneilla että vapaissa tilanteissa. Vanhat koulurakennukset, niiden opiskelu-, piha- ja yhteistilat voivat kunnostamattomina olla kolkkoja ja ankeita. Vähäiselläkin panostuksella niiden ulkonäköä, viihtyvyyttä, monikäyttöisyyttä ja toiminnallisuutta voidaan parantaa.

*”Viihtyisässä ja virikkeellisissä luokahuoneissa oppiminen ja opettaminen olisi mielekkäämpää.”
(Aunelan koulu 1-6)*

”Tärkeää olisi myös vanhan koulurakennuksemme viihtyvyyden ja turvallisuuden parantaminen esim. värikkäillä ikkunaverhoilla ja ilmeikkäillä akustotauluilla. Luokkatilojen toiminnallisuutta tulisi parantaa muunneltavilla ryhmätyöpöydillä. Koulurakennuksen tulee olla virikkeellinen ja innostava ja sen tulisi sisältää myös elämyksiä tuottavia tiloja. Luokkien kalusteidenkin tulee olla monikäyttöisiä siten, että niitä voidaan helposti siirrellä eri opetusmenetelmien ja työmuotojen vaatimalla tavalla. Koulurakennuksen viihtyisyydellä on suuri merkitys Pansion alueen oppilaille.” (Pansion koulu 1-6)

”Kirjaston sisustaminen After School -olohuoneeksi: sohvut, tuolit, lehdet, sarjakuvat, äänikirjat ja muu kirjallisuus” (Varissuon koulu 1-6)

